

УДК 354:351.78:323.2

І. В. Антипенко,
к. ю. н., докторант кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0001-9520-4353

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.6.65

РОЗВИТОК КООРДИНАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНИМИ РИЗИКАМИ В УКРАЇНІ

I. Antypenko,
PhD in Law, Doctoral candidate of the Department of Public Policy and Political Analysis,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

DEVELOPMENT OF THE COORDINATION MECHANISM OF INTERACTION
BETWEEN THE STATE AND CIVIL SOCIETY IN THE RISK GOVERNANCE IN UKRAINE

У статті аналізується взаємодія держави і громадянського суспільства в контексті розбудови системи управління політичними ризиками глобалізації в Україні. Автором обґрунтовується, що для ефективного управління ризиками необхідним є розвиток координаційного механізму такої взаємодії. Доводиться, що удосконалення координаційного механізму можливе шляхом: систематичного залучення до співпраці громадського експертного та наукового середовища із державними суб'єктами управління ризиками у розбудові вітчизняної системи управління національними ризиками; забезпечення регулярного висвітлення результатів взаємодії держави та громадянського суспільства в прогнозуванні і пом'якшенні політичних ризиків глобалізації; покращення ресурсного забезпечення структурних підрозділів центральних органів державної влади в області національної безпеки; підвищення кваліфікації посадових осіб таких підрозділів за участі експертів вітчизняних аналітичних центрів. В якості одного із інструментів удосконалення координаційного механізму досліджуваної взаємодії, автором пропонується розробити державну Програму залучення громадськості до управління політичними ризиками в Україні у рамках розбудови системи управління національними ризиками.

The article analyzes the interaction between the state and civil society in the context of the development of the risk governance system in Ukraine. The study shows that non-governmental analytical centers as an element of civil society constitute a kind of nucleus of

concentration of intellectual potential of experts and scientists, who are able to generate socially significant ideas and with the help of communication channels with governmental institutions ensure their practical implementation. The author substantiates that for effective risk governance it is necessary to develop a coordination mechanism for such interaction. It is proved that the improvement of the coordination mechanism of interaction between the state and civil society in the governance of the risks of globalization in Ukraine is possible by: systematic involvement of independent experts from civil and scientific environment to cooperate with state risk governance actors in the context of the development of the national risk governance system; providing regular highlighting of the results of interaction between the state and civil society in the prediction and mitigation of political risks in the regular reports of the National Risk Assessment; improving the resourcing (financial, material, personnel, information) of the structural subdivisions of the central government authorities in the area of national security, in particular risk management centers; improving the qualifications of officials of such subdivisions by organizing seminars, training sessions and other educational and methodological events dedicated to risk management issues with the participation of experts from national think tanks.

As one of the tools to improve the coordination mechanism of the studied interaction, the author proposes to develop a state program to engage non-governmental expert organizations in risk governance in Ukraine in the context of the development of the national risk governance system, which will strengthen the analytical and information support public policy making based on a broad approach to all risk management at the national level.

Ключові слова: політичний ризик, управління політичним ризиком, громадянське суспільство, неурядові аналітичні центри, координаційний механізм, глобалізація.

Key words: political risk, political risk governance, civil society, non-governmental analytical centers, coordination mechanism, globalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Процес управління політичними ризиками являє собою складну проблематику, що включає у себе сукупність механізмів і інститутів із регулювання і керування суспільними відносинами в державі, всіма аспектами її безпеки, політичну культуру, а також різні уявлення про сприйняття досліджуваного ризику. У сучасних умовах цілком очевидним видається той факт, що ресурсів державної влади недостатньо для ефективного управління різного роду ризиками і загрозами. Тим більше, що в умовах глобалізації повністю контролювати соціально-економічні процеси і події національним державам практично неможливо. Відповідно особливостю стратегії національної держави в умовах глобалізації є те, що вона не диктує умови суспільству, не діє як апарат примусу, а все більш тісно кооперується, взаємодіє з ним, делегуючи частину своїх повноважень місцевому самоврядуванню та інститутам громадянсь-

кого суспільства [3, с. 72]. Через це владні структури змушені звертатися за допомогою до громадських організацій та інститутів, які часто виступають у ролі стратегічного союзника держави.

Таким чином, у процесі управління політичними ризиками глобалізації в Україні значну роль має грати не лише держава, а й громадянське суспільство, що актуалізує наукові пошуки у цьому напрямі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ПРОБЛЕМАТИКОЮ ТА ВИЗНАЧЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Проблематика державного управління ризиками, зокрема політичними, активно розробляється передусім зарубіжними дослідниками, зокрема, фахівцями Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) [14; 16], спеціалістами урядових інституцій [15; 18]. В Україні даною тематикою займаються І. Антипенко [1; 2], Г. Бобрижна [4], А. Моїсеєва [8], О. Резнікова, К. Войтовський, А. Лепіхов [10] та інші фахівці. Утім, про-

блемам взаємодії держави і громадянського суспільства у державному управлінні політичним ризиком особливо у контексті актуальних викликів і загроз глобалізації, передусім у вітчизняних публікаціях не приділяється достатньої уваги, попри на суттєвий потенціал відповідно-го співробітництва у досліджуваній сфері.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті визначено аналіз розвитку координаційного механізму взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті розбудови системи управління політичними ризиками глобалізації в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБГРУНТУВАННЯ

У зарубіжних державах системи управління політичними ризиками є глибоко інтегрованим у процес прийняття державно-управлінських рішень, що дозволяє забезпечити адаптивну гнучкість державного управління до зміни оперативних і тактичних завдань у зв'язку необхідності корегування стратегічних цілей національного розвитку. Така гнучкість повинна забезпечувати:

- підтримку прийняття рішень і пріоритетів у масштабах всього уряду (в більш вузькому сенсі в системі національної безпеки), досягаючи при цьому організаційних цілей і результатів при збереженні суспільної довіри;

- реагування на зовнішній і внутрішній контекст діяльності (політики) органів державного управління, включаючи пріоритети політики, що реалізується, та інтереси партнерів із неурядового сектору;

- підвищення цінності системи управління ризиками в якості ключового компонента прийняття політико-управлінських рішень та розподілу ресурсів держави;

- досягнення балансу між рівнем реагування на ризики і підтримкою нововведень і змін у механізмах державного управління, що необхідно для підвищення ефективності та результативності впроваджуваної політики;

- комплексні і систематичні заходи з управління ризиками;

- перманентне удосконалення культури і спроможності управління ризиками в органах державного управління (Див.: [15; 18]).

Координаційний механізм є одним із багатьох управлінських важелів, за допомогою яких держава здійснює керування суспільними відносинами. Адже координація забезпечує цілісність і стійкість організаційно-управлінських процесів будь-якої діяльності. Розглядаючи координаційний механізм стосовно організованої взаємодії держави та громадянського суспільства, то дане поняття можна розглядати як систему процесів, прийомів та методів, що є важливим інструментом для досягнення спільних цілей у цьому випадку держави та громадянського суспільства через прийняття зважених та своєчасних рішень.

Йдеться передусім про громадські організації, спілки, рухи, неурядові групи, аналітичні центри. Тому українські громадські організації, як інститути громадянського суспільства, активно вивчають умови і середовище політичного ризику. Поряд із визнаними іноземними методиками, українські науковці розробляють

власні методики для вимірювання ризикованості політичної діяльності. Наприклад, подібні дослідження проводяться спільно Центром досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України та Соціологічною службою в Україні SOCIS Gallu [8, с. 34].

Говорячи про участь громадянського суспільства у процесі управління політичними ризиками, ми, безперечно, маємо на увазі конкретні недержавні інституції. Спираючись на аналіз суспільно-політичних реалій України (як і власне зарубіжної практики), можна умовно виділити такі групи суб'єктів громадянського суспільства:

- до першої групи слід віднести громадські об'єднання, тобто різного роду організації, спілки, асоціації і т. д.;

- другу групу складають неурядові аналітичні центри, як позадержавні експертні та наукові установи. До них варто віднести Український центр економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова, Український інститут публічної політики, Центр політико-правових реформ та ін.

Наприклад, розробкою документів з оцінки глибини політичних ризиків в Україні займається Український незалежний центр політичних досліджень, де фахівці роблять прогноз щодо розвитку політичної ситуації у короткій та достроковій перспективі. Український незалежний центр політичних досліджень — це неурядовий позапартійний аналітичний центр, який розвиває демократичні процедури у полі публічної політики і своєю діяльністю утворює в суспільстві ідеї незворотності демократичних перетворень. Центр зосереджується на ретельному вивченні суспільно-політичних процесів в Україні та країнах ЄС, генерує ідеї та адвокатує пропозиції для хорошого врядування, займається громадянською і політичною просвітою, створює майданчики для суспільної комунікації [11].

ГО "Український незалежний центр політичних досліджень" у ряді публікацій "Політичні ризики і політична стабільність в Україні" з 2016 по 2018 років робив прогноз розвитку ситуації на середньостроковий період (6—8 місяців) в Україні (див. [6; 7; 12]). Тож одним із важливих видів діяльності Українського незалежного центру політичних досліджень є аналітичні та польові дослідження у сфері демократії та належного врядування із застосуванням якісних методів соціологічних досліджень (організація та проведення фокус-груп, експертних опитувань, глибинних інтерв'ю) й на тему прогнозування і пом'якшення політичних ризиків в Україні. Значимо, що результати цих аналітичних та польових досліджень досить часто використовуються й органами публічного управління для інформування громадськості щодо політичних ризиків. Окрім того, в рамках взаємодії держави і громадянського суспільства в прогнозуванні і пом'якшенні політичних ризиків глобалізації в Україні Український незалежний центр політичних досліджень:

- займається розвитком політик і розробкою проєктів документів державної політики;

- організовує обговорення, створення комунікаційних майданчиків (круглі столи, конференції, вебіна-

ри, прес-заходи), навчання (тренінги, семінари, лекції); — надає коментарі для ЗМІ.

Серед політичних ризиків глобалізації в Україні визначне значення займають загрози національній безпеці. Український незалежний центр політичних досліджень постійно вивчає суспільні настрої, вдаючись для цього до методу фокус-груп, що дозволяють зняти заміри суспільних процесів, зрозуміти ставлення людей до тих чи інших аспектів суспільного життя, а також — до загальнонаціональних опитувань громадської думки, що дають також кількісні зрізи. Дані, які отримує УНЦПД у таких дослідженнях громадської думки, використовуються в розробці державної політики щодо єдності, як, наприклад, в Указі Президента №534 "Про пріоритетні заходи щодо сприяння зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадськості у цій сфері" ще наприкінці 2016 року, а в 2017 році на розвиток цієї ініціативи УНЦПД подав свої пропозиції для уряду, що планував заходи у цьому контексті. У справі сприяння суспільній єдності УНЦПД від 2014 року виступає партнером Ініціативи щодо управління кризовими ситуаціями фінського Фонду імені Марті Ахтисаарі у реалізації діалогових ініціатив стосовно політичного врегулювання конфлікту в окремих регіонах Донецької та Луганської області. В рамках ініціативи проводяться регулярні зустрічі та консультації з експертами, політиками для пошуку шляхів та сценаріїв припинення конфлікту, досліджується різний світовий досвід у політичній сфері, який сприяв урегулюванню. Парламентарі, представники Офісу Президента ознайомлюються з різними практиками та політичними заходами врегулювання конфліктів, пошуку політичних механізмів відповідного процесу [11].

Отже Український незалежний центр політичних досліджень на основі власної методології зважає фактори, що справляють свій вплив на розвиток подій в Україні, здійснює оцінку політичних ризиків для демократичного управління та укладає прогнозне бачення утримання чи зміни факторів.

Оцінюванню підлягають не тільки події, що можуть негативним чином позначитися на політичній стабільності, але й державний менеджмент щодо скорочення цих факторів ризику, тобто реакція державних органів на наявність факторів ризику. Документ з оцінки політичних ризиків, робота над яким ведеться за сприяння Національного фонду підтримки демократії (NED) готується у співпраці із залученими експертами; виходить двічі на рік та використовується в Україні та за кордоном колами, що зацікавлені у джерелі незалежної аналітики для кращого розуміння політичної ситуації в Україні, банками, бізнес-групами, громадськими середовищами, структурами влади [9].

Також значний внесок у прогнозування і пом'якшення політичних ризиків в Україні здійснює Центр правового аналізу та дослідження політичних ризиків — неприбуткова громадська організація, заснована в 2004 р. Основна мета діяльності Центру — сприяння вдосконаленню чинного законодавства України, його адаптації до законодавства ЄС, сприяння вступу України до ЄС та НАТО, а також сприяння демократизації політико-правових процесів в Україні. Одним із важливих дослі-

джень Центр правового аналізу та дослідження політичних ризиків є аналіз подвійного громадянства в Україні як значного політичного ризику [13].

Отже, неурядові аналітичні центри як елемент громадянського суспільства становлять своєрідне ядро концентрації інтелектуального потенціалу експертів та науковців, які в змозі генерувати суспільно значущі ідеї і, за допомогою каналів зв'язку із державними інститутами, забезпечувати їх практичну реалізацію. Багато зарубіжних дослідників вважають, що велика кількість цілей, які ставлять перед собою сучасні держави, зокрема в секторі безпеки, вимагають від політичного керівництва країни розширеного пошуку засобів розробки конкурентоспроможних програм для ефективного захисту національних інтересів [5, с. 104].

Також доцільно запозичити зарубіжні практики розвитку взаємодії держави і громадянського суспільства в управлінні політичними ризиками глобалізації. Розвиток системи управління політичними ризиками на загальносуспільному рівні — це передумова вирішення нагальних питань, що постають перед державами у країнах ЄС [4, с. 79]. В країнах ЄС кожний етап оцінки ризиків є невід'ємною складовою процесу ризик-менеджменту. Оцінка ризиків включає три основні елементи: визначення ризику, його аналіз і оцінювання величини його впливу. Для того щоб ідентифікувати ризик і провести його аналіз потрібно залучити до нього всі можливі джерела інформації, значним постачальником якої виступають неурядові організації та бізнес.

Наприклад, в Ірландії внесок у проведення оцінки ризику здійснюють численні зацікавлені сторони, Управління із планування на випадок надзвичайних ситуацій, експерти Школи бізнесу Дублінського міського університету у співпраці з усіма відповідними урядовими відомствами та державними установами [14, р. 47]. У Фінляндії ряд мереж громадських організацій футуристичної спрямованості, найбільшою з яких є Фінське товариство з вивчення майбутнього є постійним учасником Національної мережі, що займається аналізом ризик-ландшафту і моделюванням майбутніх подій [16]. У Нідерландах активну участь у роботі Мережі аналітиків у сфері національної безпеки (англ. The Network of Analysts for National Security) — організації, що фактично займається організаційним забезпеченням системи оцінювання ризиків і загроз Королівства Нідерландів [10, с. 20], зокрема, проводить національну оцінку ризиків і загроз, виконує програму Сканування горизонту національної безпеки, а складає Національний профіль ризиків та ін. — бере відомий неурядовий аналітичний центр Гаазький центр стратегічних досліджень [17].

Відповідно для пом'якшення даного ризику при відповідній аналітичній роботі доцільно впроваджувати в Україні висвітлений нами раніше [2] еталонний досвід управління політичними ризиками у таких державах, як Великобританії, Фінляндії, Нідерландів, Ірландії та ін., де наявні такі основні форми взаємодії між громадянським суспільством і органами влади:

- передача на виконання неурядовими організаціям публічних завдань;
- взаємне надання інформації щодо запланованих напрямків діяльності та співпраці з метою гармонізації

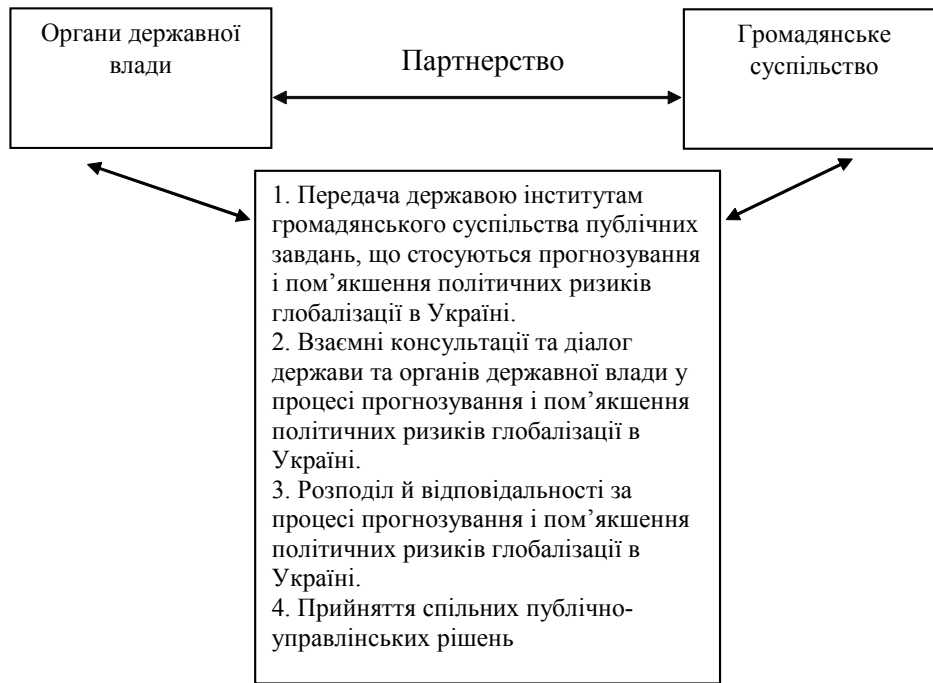

Рис. 1. Схема координаційного механізму взаємодії держави і громадянського суспільства в управлінні політичними ризиками глобалізації в Україні

цих напрямів. Метою цієї форми співпраці є гармонізація заходів державного управління (на місцевому рівні) і третього сектору;

— консультації з інститутами громадянського суспільства щодо проектів нормативно-правових актів у сферах, що стосуються статутної діяльності таких організацій.

На основі аналізу закордонного досвіду пропонуємо такі загальні шляхи удосконалення взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в управлінні політичними ризиками глобалізації в Україні:

— орієнтуватися на демократичний тип взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, де обидва суб'єкти є рівноправними партнерами у процесі вирішення суспільних проблем, а не використовуються політичними і державними інститутами влади переважно для досягнення певних електоральних або іміджевих цілей;

— забезпечувати експертний потенціал неурядових аналітичних центрів, зокрема їх прогностичної продукції, у розвитку державного стратегічного планування;

— актуалізувати і посилити комунікативну взаємодію органів державної влади та інститутів громадянського суспільства щодо протидії, у першу чергу таким загрозам національній безпеці, що продукуються глобалізацією, як "гібридні загрози".

Відповідно створення дієвої комунікації між ІГС і суб'єктами владних повноважень у діяльності з прогнозування і управління політичними ризиками, у тому числі тих, що виникають внаслідок глобалізації, має спиратися на такі принципи:

— принцип активної участі громадськості на стадії підготовки політико-управлінських рішень;

— принцип максимальної кількості заінтересованих учасників при ідентифікації і обговоренні ризиків, що можуть загрожувати прогнозованому ефекту від прийняття тієї чи іншої програми державної політики;

— принцип надання державними суб'єктами управління ризиками відкритої та повної інформації про потенційні загрози на основі ефективного зворотного зв'язку;

— принцип прозорості та контрольованості процесу участі ІГС в управлінні ризиками, у тому числі на основі використання якісної методичної бази для організації відповідного процесу та контролю за його результатами;

— принцип відбору неурядових експертних груп за професійними навичками та іншими компетенціями у сфері аналізу ризиків.

На нашу думку, удосконалення координаційного механізму взаємодії держави та громадянського суспільства в управлінні політичними ризиками глобалізації в Україні можливе шляхом:

— систематичного залучення до співпраці громадського експертного та наукового середовища із державними суб'єктами управління ризиками у розбудові системи управління національними ризиками;

— забезпечення регулярного висвітлення результатів взаємодії держави та громадянського суспільства в прогнозуванні і пом'якшенні політичних ризиків глобалізації у регулярних звітах про Оцінку національних ризиків;

— покращення ресурсного забезпечення (фінансового, матеріального, кадрового, інформаційного) структурних підрозділів центральних органів державної влади в області національної безпеки, зокрема центрів управління ризиком;

— підвищення кваліфікації посадових осіб таких підрозділів шляхом організації семінарів, тренінгів та інших навчально-методичних заходів присвячених питанням управління політичними ризиками за участі експертів вітчизняних аналітичних центрів, що спеціалізуються на проведенні ризикологічних досліджень.

В основі вдосконаленого координаційного механізму взаємодії держави та громадянського суспільства у прогнозуванні і пом'якшенні політичних ризиків, мають лежати такі цільові характеристики:

— забезпечення своєчасного і регулярного обміну інформацією про ідентифіковані політичні ризики між суб'єктами управління ризиком та профільними громадськими об'єднаннями;

— надання повної інформації населенню про загрози національній безпеці, джерелом яких виступають процеси глобалізації з метою підвищення рівня обізнаності суспільства про внутрішні та зовнішні політичні ризики, котрі є складовими регіонального і глобального ризикландшафту, а також уникнення формування неправильних стереотипів і настроїв у суспільстві щодо взаємодії держави та громадянського суспільства у відповідній сфері;

— надання інформації для конкретних цільових груп щодо ініціатив у законодавчій сфері, які пов'язані з управлінням національними ризиками, у тому числі політичними;

— надання об'єктивної та вичерпної інформації з боку держави про стан виконання зобов'язань, прийнятих у рамках розбудови системи управління національними ризиками.

Пропонуємо таку схему координаційного механізму взаємодії держави і громадянського суспільства в прогнозуванні і пом'якшенні політичних ризиків глобалізації в Україні (рис. 1).

Нині важливою специфікою державного підходу до управління ризиками, а скоріше суттєвою перепоною в побудові дієвої системи управління національними ризиками, орієнтованої на стратегію прийняття ризику як константи, негативний вплив якої яку можна лише знизити до безпечного рівня, є традиційно стійке неприйняття ризику інститутами публічної влади. Саме тому актуалізується необхідність виділення в якості одного із інструментів удосконалення координаційного механізму досліджуваної взаємодії розробку та реалізацію державної програми залучення громадськості до управління політичними ризиками в Україні у рамках розбудови Системи управління національними ризиками (далі — СУНР). Така Програма сприятиме участі громадських експертів у вирішенні таких завдань:

- виявлення та ідентифікації ризиків;
- безперервне оцінювання та аналіз ризиків;
- безперервний моніторинг можливостей успішного результату і неотримання збитків від ризиків;
- оцінка ймовірності та тяжкості впливу кожного з виявлених ризиків;
- пошук і реалізація шляхів і можливостей, що призводять до зниження рівня політичного ризику;
- розробка плану і заходів по нейтралізації впливу ризиків;
- безперервний моніторинг виникнення ризиків;
- прозорість інформації про ризики;

— сприяння поширенню інформації про ризики до всіх сторін, що беруть участь в управлінні ризиками.

Процес управління політичними ризиками має здійснюватися на гнучкій основі, враховуючи обставини виникнення кожного ризику. На нашу думку, у Програмі залучення громадськості до управління політичними ризиками доцільно буде виділити такі функціональні елементи, які стануть складовими процесу залучення громадських об'єднань до управління ризиками:

— проведення незалежної оцінки ймовірності виникнення ризику та створення категорій ризику — виявлення ризику повинні бути пов'язані з одним або декількома з наступних категорій ризику (наприклад, витрати, терміни, технічні, програмні, процесні, і т.п.);

— оцінка впливу кожного ризику в залежності від виявлених категорій ризику, що включатиме визначення тяжкості ризику — призначити ймовірності і впливу на рейтинг в кожній з категорій ризику; визначення терміни, коли ризикове подія, ймовірно, відбудеться;

— участь у плануванні та реагуванні, що передбачає розробку альтернативних планів реагування на ризики; складання огляду пріоритетів і визначення його рівня;

— участь у спостереженні і управлінні: визначення форми огляду і частоту виникнення для всіх класів ризиків; підготовка звіту про ризики на основі тригерів і категорій.

На нашу думку, відповідна Програма сприятиме зміцненню аналітично-інформаційного забезпечення вироблення державної політики на основі широкого підходу до управління всіма ризиками на національному рівні.

Окрім того, під час організації процесу обміну інформацією між державою та громадянським суспільством щодо наявності та характеру політичних ризиків та при управлінні політичними ризиками варто дотримуватися таких принципів:

— відкритість і прозорість, що означає необхідність показати громадськості і іншим особам, як оцінювались ризики, які дані та пропозиції використовувалися і де могли бути виявлені які-небудь застереження;

— залучення — фактично йдеться про критичну необхідність організації широких консультацій із зацікавленими сторонами, стосовно яких здійснюватимуться дії, які реалізуються для зниження ризику;

— пропорційність і обережність (пропорційність передбачає такі дії, що вживатимуться для усунення ризиків для суспільства, які мають пропорційно відповідати необхідному рівню захисту та узгоджуватися з іншими діями, спрямованими на мінімізацію ризику; принцип обережності застосовуватиметься, якщо є вагомі підстави вважати, що можуть виникнути шкідливі наслідки, та коли наукова оцінка таких наслідків виявляє невизначеність, згідно з якою неможливо оцінити ризик із достатнім ступенем впевненості для прийняття обґрунтованих рішень);

— докази, тобто рішення з управління ризиками повинні спиратися тільки на інформацію з перевірених джерел, оскільки усі повідомлення про ризики, особливо політичні, вимагають перевірки таких даних; особливо інформація про ризики стає критичною при розробці і впровадженні програм реформування держав-

ного управління, оскільки політиків і урядовців мають схильність підняти дані, отримані в результаті оцінки ризиків стосовно програм таких реформ;

— відповідальність — принцип, що передбачає передачу відповідальності за управління ризиками на тих, хто має найкращі можливості для їх контролю. Тобто там, де це можливо, уряд або інший суб'єкт, що приймає політичні рішення, буде стежити за тим, щоб ті, хто охоче йшов на ризики, несли відповідальність за їх наслідки [1, с. 33].

Таким чином, у нинішніх умовах для світової економіки характерні процеси глобалізації, що знаходять своє відображення в поглибленні і розширенні міжнародних економічних відносин, посилення взаємозалежності між економіками різних країн, інтернаціоналізації виробничо-економічної та фінансово-інвестиційної діяльності. Але зворотною стороною медалі інтеграційних процесів є виникнення політичних ризиків. Отож на сучасному етапі розвиток процесу взаємодії держави і громадянського суспільства у державному управлінні політичними ризиками глобалізації в Україні залишається актуальним і потребує суттєвого удосконалення, загальні напрями якого були описані вище.

ВИСНОВКИ

Визначено, що у процесі прогнозування і пом'якшення політичних ризиків глобалізації в Україні значну роль має не лише держава, а й громадянське суспільство. Виявлено, що для ефективного прогнозування і пом'якшення політичних ризиків необхідним є розвиток координаційного механізму взаємодії держави та громадянського суспільства.

Дослідження показало, що неурядові аналітичні центри як елемент громадянського суспільства становлять своєрідне ядро концентрації інтелектуального потенціалу експертів та науковців, які в змозі генерувати суспільно значущі ідеї і, за допомогою каналів зв'язку із державними інститутами, забезпечувати їх практичну реалізацію. Запропоновано Програму залучення громадськості до управління політичними ризиками в Україні у рамках розбудови системи управління національними ризиками, що сприятиме зміцненню аналітично-інформаційного забезпечення вироблення державної політики на основі широкого підходу до управління всіма ризиками на національному рівні.

Література:

1. Антипенко І.В. Особливості державного управління політичними ризиками: загальні підходи. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 3. С. 32—36.
2. Антипенко І.В. Управління політичними ризиками у національних програмах антикризової готовності: досвід країн ОЕСР. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 19—20. С. 141—148.
3. Бельська Т.В. Глобалізація як фактор трансформації владно-суспільних відносин. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 1. С. 72—78.
4. Бобрижна Г.В. Аналіз зарубіжного досвіду управління ризиками в системі гарантування економічної безпеки. Вісник Академії митної служби України. Серія: "Державне управління". 2012. № 1 (6). С. 78—83.

5. Головка А.А. Громадянське суспільство як суб'єкт забезпечення інформаційної безпеки України. Україна в процесах глобального інформаційного обміну. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 26—27 травня 2016 р.). Львів: Національний університет "Львівська політехніка", 2016. С. 103—105.

6. Конфлікт між усталеними політичними практиками та викликами модернізації. Політичні ризики і політична стабільність в Україні. Документ УНЦПД із оцінювання політичних ризиків. Вип. 16 (січень — квітень 2017 р.) URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Political%20Risks%2016.pdf> (дата звернення: 23.02.2021).

7. Ліберальні реформи в обмеженнях неопатримональної політичної практики. Політичні ризики і політична стабільність в Україні. Документ УНЦПД із оцінювання політичних ризиків. Вип. 17 (червень — грудень 2017 р.). URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Risks17.pdf> (дата звернення: 23.02.2021).

8. Моїсеєва А.С. Вплив політичних ризиків на формування політичного іміджу України. Політологічні записки. 2013. № 7. С. 33—36.

9. Публічний звіт Українського незалежного центру політичних досліджень. URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=43&Itemid=192&lang=ua (дата звернення: 23.02.2021).

10. Резнікова О.О., Войтовський К.Є., Лепіхов А.В. Національні системи оцінювання ризиків і загроз: кращі світові практики, нові можливості для України: аналіт. доп.; за заг. ред. О. О. Резнікової. Київ: НІСД, 2020. 84 с.

11. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=68&Itemid=187&lang=ua (дата звернення: 23.02.2021).

12. Часткові реформи на фоні внутрішньополітичного протистояння та переформатування влади після обрання нового уряду та послаблення парламентської коаліції. Політичні ризики і політична стабільність в Україні. Документ УНЦПД із оцінювання політичних ризиків. Вип. 15 (червень-грудень 2016 р.). URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Political%20Risks.pdf> (дата звернення: 23.02.2021).

13. Центр правового аналізу та дослідження політичних ризиків. URL: <http://clapri.tseua.com/> (дата звернення: 23.02.2021).

14. Assessing Global Progress in the Governance of Critical Risks: OECD Reviews of Risk Management Policies. Paris: OECD Publishing, 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264309272-en> (Accessed 23.02.2021).

15. Framework for the Management of Risk. Treasury Board, August 27, 2010. URL: <https://www.tbs-sct.gc.ca/pol/doc-eng.aspx?id=19422> (Accessed 23.02.2021).

16. Preparing governments for long-term threats and complex challenges. Discussion Note of OECD Conference Centre Paris, France, 23 September 2016. URL: www.oecd.org/gov/Preparing-governments-for-long-threats-and-complex-challenges.pdf (Accessed 23.02.2021).

17. The Hague Centre for Strategic Studies. URL: <https://hcss.nl/> (Accessed 23.02.2021).

18. The Orange Book: Management of Risk — Principles and Concepts. HM Treasury, 2019. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/815635/Orange_Book_Management_of_Risk.pdf (Accessed 23.02.2021).

References:

1. Antypenko, I. (2020), "Features of political risks governance: general approaches", *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1599> (Accessed 23 Feb 2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.3.33

2. Antypenko, I. (2020), "Risk governance in national crisis preparedness programs: the case of oecd countries", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 19—20, pp. 141—148. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19-20.141

3. Biel's'ka, T.V. (2013), "Globalization as a factor in the transformation of power-social relations", *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 1, pp. 72—78.

4. Bobryzhna, H.V. (2012), "Analysis of foreign experience in risk management in the system of economic security", *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: "Derzhavne upravlinnia"*, vol. 1 (6), pp. 78—83.

5. Holovka, A.A. (2016), "Civil society as a subject of information security of Ukraine", *Ukraina v protsesakh hlobal'noho informatsijnoho obminu. Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii [Ukraine in the processes of global information exchange. Proceedings of the International Scientific Conference]*, Natsional'nyj universytet "L'viv's'ka politekhnika", Lviv, Ukraine, 26—27 may, pp. 103—105.

6. UCIPR (2017), "Conflict between established political practices and challenges of modernization. Political risks and political stability in Ukraine", vol. 16, available at: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Political%20Risks%2016.pdf> (Accessed 23 Feb 2021).

7. UCIPR (2017), "Liberal reforms within the limits of neopatrimonial political practice. Political risks and political stability in Ukraine", vol. 17, available at: (Accessed 23 Feb 2021).

8. Moiseieva, A.S. (2013), "The impact of political risks on the formation of Ukraine's political image", *Politologichni zapysky*, vol. 7, pp. 33—36.

9. UCIPR (2018), "Annual report", available at: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=43&Itemid=192&lang=ua (Accessed 23 Feb 2021).

10. Reznikova, O.O. Vojtov's'kyj, K.Ye. and Lepikhov, A.V. (2020), *Natsional'ni systemy otsiniuvannia ryzykiv i zahroz: kraschi svitovi praktyky, novi mozhlyvosti dlia Ukrainy [National systems of risk and threat assessment: best world practices, new opportunities for Ukraine]*, NISD, Kyiv, Ukraine.

11. UCIPR (2021), available at: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=68&Itemid=187&lang=ua (Accessed 23 Feb 2021).

12. UCIPR (2016), "Partial reforms against the background of internal political confrontation and reformatting of power after the election of a new government and the weakening of the parliamentary coalition. Political risks and political stability in Ukraine", vol. 15, available at: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Political%20Risks.pdf> (Accessed 23 Feb 2021).

13. CLAPRI (2021), available at: <http://clapri-tseua.com/> (Accessed 23.02.2021).

14. OECD Publishing (2018), "Global Progress in the Governance of Critical Risks: OECD Reviews of Risk Management Policies", available at: <https://doi.org/10.1787/9789264309272-en> (Accessed 23 Feb 2021).

15. Treasury Board (2010), "Framework for the Management of Risk", available at: <https://www.tbs-sct.gc.ca/pol/doc-eng.aspx?id=19422> (Accessed 23.02.2021).

16. OECD Conference Centre (2016), "Preparing governments for long-term threats and complex challenges", Discussion Note of OECD Conference Centre Paris, France, 23 September, available at: www.oecd.org/gov/Preparing-governments-for-long-threats-and-complex-challenges.pdf (Accessed 23.02.2021).

17. The Hague Centre for Strategic Studies (2021), available at: <https://hcss.nl/> (Accessed 23.02.2021).

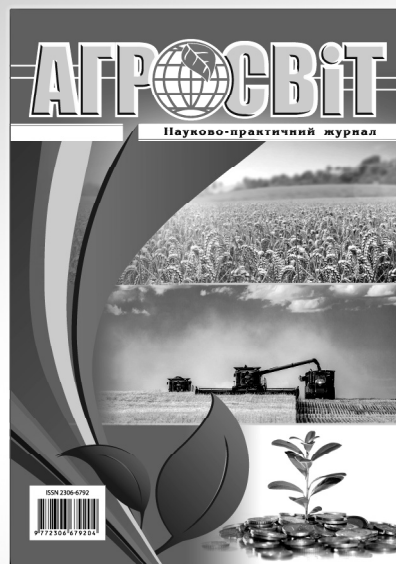
18. HM Treasury (2019), "The Orange Book: Management of Risk — Principles and Concepts", available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/815635/Orange_Book_Management_of_Risk.pdf (Accessed 23.02.2021).

Стаття надійшла до редакції 10.03.2021 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292